
„Geografia funerară” în poezia epocii lui Augustus

Silvius Ovidiu CHIȘ

În acest articol ne propunem să studiem geografia funerară (imaginea „lumii de dincolo”) așa cum apar aceasta în operele poezilor din epoca lui Augustus. Vom studia imaginile existente în operele lui Horațiu, Tibul, Propertiu și Ovidiu. Studiul „geografiei funerare” în opera lui Vergiliu a fost obiectul unui alt studiu al nostru.¹

În opera lui **Horatius** (65 î. Hr.-8 î. Hr.) apar câteva referiri la lumea de dincolo și personajele care o populează. *Carmina* II, 13 ne prezintă spaima produsă poetului de o creangă ce-i căzuse în cap și viziunea lumii de dincolo pe care a avut-o cu acest prilej²:

„Aproape-am fost să văd al Proserpinei
regat întunecat, pe Eac în jilț,
locașul celor buni deoparte
și pe Sappho suspinând pe coarde

25 eolice de fetele țării ei,
pe tine,-Alceu, cu plectru-aurit cântând
mai plin de neazuri grele
trase pe măsuri, în exil și-n lupte!

30 Cuvântul lor, de sfântă tăcere demn
I-admiră umbre, însă războaiele
și soarta ce-au tiranii
umăr la umăr le soarbe gloata.

35 Mirare e, că-și pleacă urechile
dihania cu o sută de capete
răpită de cântări, și-n părul
Eumenidelor șerpilor ascultă ?

40 ba chiar și Prometeu și părintele
lui Pelops uită de munca lor, fermecați
de sunet și-ncetează Orion
leii și râșii s-alunge.”

Carmina II, 14 este o consolatie adresată lui Postumus și o meditație pe marginea trecerii timpului; cu toții suntem supuși legii sorții, nimeni nu se poate sustrage de la acțiunea ei distrugătoare :

„Zadarnic fugi de crâncene lupte,
De-a Hadriei valuri ce-n țărmuri sunt rupte,

¹ *Observații asupra „geografiei funerare” în opera lui Vergiliu, în volumul Studii de istorie a Transilvaniei. Omagiu profesorului Pompiliu Teodor, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2000, p. 156-161.*

² versurile din opera lui Horatius sunt reproduse după ediția: Horatius, *Opera omnia*, București, 1980 (ediție îngrijită de M. Nichita)

15 Zadarnic. Austrul în toamnă când vine
de teama lui păzi-ne-vom bine,

căci tot vom vedea noi Cocitul de aproape
lărându-se leneș cu negrele-i ape
pe Sisif la munci îndelungi căznit

20 și neamul lui Danaus de lege lipsit."

Carmina III, 4-Poetul arată că puterea, dublată de înțelepciune, este plăcută zeilor, pe când singură este potrivnică lor; Giganții au reprezentat forța oarbă și au fost pedepsiți de zei :

"Martor la a mea părere iau pe Gigas, centimanul
70 și pe Orion faimosul care, încercând, sărmanul,
s-o momească pe Diana, vergura cu sân curat,
cu-o săgeată în avântu-i fu de zee înfrânat.
Trist acoperă Pământul monștrii ce-a născut odată,
plânge el acum fiasca-i semiuție fulgerată
75 ce-n întunecatul Orcus a ajuns; nemistuit
stă al Etnei munte-n care focul vajnic s-a pitit,
iară, veșnic stând de pază lui Titiu nerușinatul,
vulturul călău îi roade, pentru crima lui, ficatul
și în trei sute de lanțuri de aramă ținut
80 stă Pirithous și geme, cainicul îndrăgostit."

În *Ode*, IV, 8 apare exprimată credința că Muzele i-au beatificat în cer pe cei ale căror merite le-au dezvăluit lumii³:

"Căci nici marmurile pline de inscripții populare,
unde după moarte încă află viață și suflare
15 bunii generali, nici fuga ce pe Hanibal grăbit
îndărăt cu toată spaima noastră cruntă l-a gonit

din Italia de impii flăcări punice prădată,
decât Muzele celebre nu vor proclama vreodată
mai cu strălucire slava fericitului erou
20 care-n Africa învinsă câștigă un nume nou;

cărțile dacă-ar fi mute, faptelor tale frumoase
nu li s-ar mai da răsplata cuvenitelor prinoase.
Chiar feciorul lui Mavorte și al Ikliei pierea,
Dacă meritu-i Tăcerea-n pizmă i-l înăbușea!

25 Pe Eac a lui virtute și a barzilor cântare
Și favoarea îl răpiră dintr-a Stixului vâltoare
Nemurindu-l în ostrovul veșnicelor fericiri.

Muza nu-l lasă să moară pe cel demn de proslăviri,
Muza îl ridică-n ceruri; astfel la mult jinduitul
30 său ospăț primește Joe pe Hercul neobositul,

astfel fiii lui Tindareu cu-al lor astru lucitor
scapă vasele lovite de adâncul mărilor,
iară zeul cel cu tâmpla de foi verzi încununată,
Liber, ne primește ruga cu ureche-nduplecată."

³ Franz Cumont, *Recherches sur le symbolisme funéraire des romains*, Paris, 1966, p. 256

În prezentarea lumii de dincolo Horatius folosește imaginile mitologiei clasice; apar fluviiile din Infern (Cocitul), judecătorii infernali (Eac), torționarii (Eumenidele), cei pedepsiți (Orion, Sisif, Prometeu, Danaidele, Titios, Pirithous). Alături de aceste imagini clasice, mai apare și ideea nemuririi care este asigurată de Muze pentru oamenii de seamă ale căror fapte vor rămâne în memoria oamenilor.

În opera lui **Tibul** (50 î. Hr.-19/18 î. Hr.) găsim o descriere a lumii de dincolo scrisă în împrejurări speciale. Poetul se găsea la Corcyra, în timpul călătoriei efectuate pentru a-l însoți pe protectorul său Messalla Corvinus în Asia; poetul se îmbolnăvește, fiind cuprins de teama de moarte și de remușcări pentru că o părăsise pe Delia⁴:

I,3

"Dar pe mine, care sunt totdeauna supus dragului Amor,

Chiar Venus mă va duce în Câmpiile Elisee.

60 Acolo domnesc dansurile și cântecele și, zburând din toate părțile,

pasări fac să răsunе dulcile triluri ale glasului lor.

Scorțisoara crește acolo fără muncă și tot câmpul

e acoperit de trandafiri înmiresmați,

și lungile șiruri de tineri amestecați cu tinere fete delicate se joacă

și Amor reinnoiește neîncetat hârjonelile lor.

65 Acolo se găseșc toți amanții pe care i-a cuprins moartea vorace,

și cununi de laur le-mpodobesc părul.

Dar dincolo se găsește locul blestemat ascuns de noaptea neagră

și-n jurul căruia nori negri se agită.

70 Tisifone, cu coama sălbatică presărată de șerpi, îi urmărește

Și de la o margine la alta mulțimea necredincioasă aleargă,

apoi, pe prag Cerberul negru șuieră prin gura șerpilor săi

și păzește în fața porților de metal.

Acolo jos corpul vinovatului Ixion, care a cutezat s-o jignească

pe Juno, este întins pe o roată,

75 și Titiu lungit și-acoperind nouă pogoane cu negrele-i

măruntaie, dă o hrană veșnică păsărilor.

Tantal este și el acolo, și lângă el un heleșteu, dar

când vrea să bea unda coboară la setea lui aspră.

și fiicele lui Danaus, care au ofensat puterea Venerei,

80 caută s-aducă apele Lethei în vase fără fund."

Lumea de dincolo apare împărțită în două-de o parte Câmpiile Elisee, cu un peisaj paradisiac, unde se regăsesc amanții după moarte, sub ocrotirea lui Amor; de cealaltă parte se găsește Tartarul întunecat ale cărui porți sunt străjuite de Cerber, loc în care sunt pedepsiți marii vinovați-Ixion, Titios, Tantal, Danaidele.

Poeziile lui **Propertiu** (50-45 î. Hr.-16 î. Hr.) cuprind mai multe imagini ale lumii de dincolo sau referiri la personaje din această lume. Cerberul este chemat să chinuie oasele unei codoașe care este blestemată de către poet⁵:

IV,5,1-4

"Umpleți-ar glia, codoașo, mormântul de spini, iară umbra-ți

Rabde-ți de sete, deși tocmai asta n-o vrei!

Manii nu-ți stâmpere scrumul, și Cerberul, răzbunătorul,

Oasele-ți le chinuie-n șuier flămând !"

IV,7,55-70,89-92. Umbra Cynthiei îi apare poetului pentru a-i reproșa că a uitat-o la scurt timp după ce a murit și că nu a jelit-o destul. Cynthia îi descrie poetului lumea de dincolo, unde întâlnește personaje din mitologie cu care discută despre necazurile vieții :

⁴ versurile din opera lui Tibul au fost traduse după varianta franceză din ediția: Tibulle, *Élégies*, Paris, 1989 (text stabilit și tradus de Max Ponchont)

⁵ versurile din opera lui Propertiu sunt redată după ediția: Propertiu, *Elegii*, București, 1992 (traducere de Vasile Sav)

55 "Ci-ngemănat e lăcașul, sortitul pe josnicul fluviu
 Ceata întreagă văslind pe apele-i, care-ncotro.
 Al Clytemnestrei incest duce una, iar alta Cretanei
 Poartă-i ea monstrul de lemn al simulatei juninci.
 Iată o alta, ferice, -n feluca-nflorată, pe unde
 60 Aura mângâie lin elysieni trandafiri,
 Lyre plăcute aici și arama rotundă-a Cybelei
 și într-un danș cu turbane, lydice plectre răsun'.
 și Andromeda, și ea, Hypermestra, soții fără vină
 își povestesc din a lor inimi povestea ce-o știi.
 65 Una se plânge că brațele sale i le-nvinețiră
 Lanțuri materne, și aici pietre, cinstitele-i mâini.
 Iar Hypermestra, ce crimă surorile sale-ndrăzniră,
 însă cu sufletul ei nu cutezase atât.
 Astfel printre lacrimi moarte-ntremăm ale vieții amoruri :

70 Eu ale năravului tău multe crime le ascund."

Noaptea umbrele sunt libere să hoinărească pe pământ, dar la ivirea zorilor ele se reîntorc și Charon le trece din nou fluviul spre regatul lui Pluton :

"Noaptea sloboade închisele umbre, și mergem pribege,
 90 Cerberul însuși, trăgând ivărul, umblă hoinar.
 Cutuma însă ne cheamă -n letheicul lac, la mijirea luminii
 Ne-mbarcăm, și-un luntraș număr povara de dus."

IV,11,1-28.Moarta se adresează soțului ei, Paul, pentru a-i cere să nu-i mai plângă moartea, deoarece zeii infernali nu pot fi înduplecați să-i permită revenirea pe Pământ. Se descrie drumul parcurs până în lumea de dincolo prin mlaștini, cu ajutorul barcagiului Charon. Sufletul ei este supus judecății lui Eac-organizată în for, cu juriu tras la sorți, apar personaje infernale-Eumenidele, Cerberul-și marii pedepsiți-Tantal, Ixion, Sisif:

"Paule, tu, încetează să-ngreuni mormântu-mi cu lacrimi :
 Nu se deschide nicicând poarta cea neagră la rugi.
 Morții odată ajunși sub canonul de legi infernale,
 Ca diamantul rămân căile, de neclintit.
 5 Zeul palatului sumbru te poate auzi în rugăciunea-ți,
 Totuși, ei ,lărmurii surzi lacrima plânsă ți-o sorb.
 Rugile-nduplec pe zeii de sus; când luntrașu-și ia banul,
 Palida poartă în veci ferecă pe rugu-nierbat.
 Jalnice trâmbițe astfel cântară când, pusă dușmanca
 10 Torță sub patul de ars, capu-ncepu a-mi mușca.
 Ce măritișul cu Paul și atâtea zăloagele faimei
 Mele și carul străbun, oare, la ce-mi folosi ?
 Nu mai puțin am avut eu, Cornelia, Parce nedrepte;
 și-s doar povara ce-n cincii degete o poți ridica.
 15 Nopți blestemate, voi mlaștini cu lăncedele valuri stătute,
 Undă, oricare îmi ții pașii în tine-nfundați,
 Poate devreme și, totuși, venit-am aici nepătată;
 Tatăl de-aicea să-mi dea umbrei mele mai blânde legi.
 Iudice dacă va sta chiar Eacus cu urna în față,
 20 Oasele mele să le judece-n sorțul sortit;
 Frații asiste-l și-a Eumenidelor ceată severă
 Lângă minoicul tron forul să fie, atent.
 Lasă-ți tu piatra, Sisyphe; să tacă și-a lui Ixion roate;
 Undă tantalică, fii prinsă, vicleană, și tu :
 25 Cerber hainul să nu mai hărțuiască vreo umbră acuma

și, sub tăcutul izvor, lanțul să zacă.
însămi vorbesc pentru mine; de mint, a surorilor caznă,
Amfora stearpă ai mei umeri i-apese mereu."

III,18,21-34. Este o meditație pe tema morții căreia îi sunt supuși toți oamenii. Apare imaginea Infernului clasic, în care se ajunge trecând Stixul și de Cerberul cu trei capete. În final apare aluzia la nemurirea astrală rezervată lui Cezar, opusă oarecum imaginii Infernului clasic.

"Toți vom ajunge aicea și prima și ultima spiță :
Calea e rea, dar cu toții noi o avem de bătut.
Ni-s de-mbunat ale câinelui trei lătrătoare gâtlejuri:
Luntrea bătrânului crunt tuturor ni-e de-mbarcat.
25 Unul precaut se poate -mbrăca el în fier și aramă,
Capul, oricât de ascuns, moartea i-l trage la ea.
Nu l-a scăpat pe Nireu frumusețea, nici forța pe-Ahile,
Nu, nici pe Croesus averi câte Pactolu-i dădu.
30 Jalea aceasta-i pustii cândva pe aheii, ignarii
Marele Atride când fu prins în al doilea amor.
Ție, luntraș, ce le duci muritorilor piile umbre,
Ducă-a tale adieri trupu-i de vlagă lipsit,
Unde Claudius, învingător în ținuturi sicule
Unde,-ntre astre, sfârși Cezar umantul său drum ."

În poezia lui Ovidiu (43 î. Hr.-17/18 d. Hr) imaginea lumii de dincolo apare în câteva locuri. În "Amoruri", II, 6, 46-58, scrisă cu ocazia morții unui papagal al Corinei, este dată descrierea Câmpiilor Elisee în care merge sufletul papagalului, sub forma unui paradis al păsărilor⁶.

"(Căci de pe caierul ei, Parca torsese al tău fir.)
Nici chiar atunci nu-și pierduse puterea de grai a ta limbă
și ai strigat "Rămas-bun" către Corina murind.
în Eliseu, pe-o costișă, stejari adumbresc într-un codru
50 Pe-al cărui umed pământ iarba e verde mereu.
Neprihănitele paseri,se spune, lăcaș au în codru
Cele ce însă cobesc nu sunt primite aici.
Paseri nevătămătoare, ca lebăda, pasc pe sub arbori,
Phoenixul neasemuit, ce se naște din nou.
55 își desfășoară penajul său mândru păunul Iunonei,
Iar drăgăstosul hulub dă soaței lui sărutări.
Pe papagal îl primesc, ca pe oaspe, în verdele codru,
Paseri mirate ce-ntorc capul spre vorbele lui."

Cartea a IV-a a *Metamorfazelor* lui Ovidiu oferă o descriere a lumii de dincolo în termenii mitologiei clasice, cu ocazia relatării unei coborâri a Iunonei în Infern⁷ :

"Este un drum ce coboară, cernit cu tisă de jale;
El prin adâncă tăcere te duce-n Infern; nemișcatul
Stix răspândește aburi grei; pe-acolo se lasă în vale
435 Umbrele proaspete, toate nălucile pe care moartea
Li le dăduse. Paloarea și Frigul domnesc peste locuri
Cu mărăcini; iar pe unde e drumul ce duce-n cetatea
Stixului și unde-i palatul noptosului Dis, manii cei noi
N-au cunoștință; și-ntinsul oraș are mii de intrări și

⁶ versurile din *Amoruri* sunt redată după ediția: Ovidiu, *Arta iubirii*, București, 1977 (traducere de Maria Valeria Petrescu)

⁷ versurile din *Metamorfoze* sunt redată după ediția: Ovidiu, *Metamorfoze*, București, 1959 (traducere de Ion Florescu; revizuirea traducerii, note și anexe de Petru Creția)

440 Și porți ce-s deschise pe-oriunde. Cum marea primește-ale lumii
 Ape, tot astfel lăcașul acesta—orice suflet primește;
 El nu-i prea mic pentru nici un popor nici nu simte că-i crește
 Gloata. Și umbre lipsite de sânge, de carne și oase,
 Umblă mereu; ba în for se-mbulzesc, iar o parte-n palatul
 445 Regelui lumii de jos; o parte deprind meșteșuguri
 Ca în viața trecută, pedeapsă pe merit iau alții.
 Rabdă să meargă acolo Saturnia Iuno și-și lasă
 Casa cerească (de-atâta mânie și ură e dusă) ;
 Cum acolo-a pătruns și,- apăsă de sfânta-i povară,
 450 Pragul gemu, ridică trei capete câinele Cerber,
 Totdeodată lătrând de trei ori. Pe surorile care
 Fost-au născute din Noapte, Iuno le cheamă; sunt aspre
 Și ne-ndurate; -naintea închisorii cu porți de oțel stând,
 Își pieptănau șerpilor negri din păr. Ele, cum pe Iunona
 455 Au cunoscut-o prin aburii deși, se sculară. Acesta
 Este lăcaș pentru cei vinovați: stă Tityos întins pe
 Nouă pogoane și lasă ficatul doi vulturi să-i rupă.
 Tantal nici strop mic de apă nu prinde și pomul ce peste
 Cap i se-upleacă tot fuge; o stâncă apuci tu Sisife,
 460 Și-n sus o împingi, dar tot cade din nou; și Ixion pe roata-i
 Se învârtește și se urmărește și fuge de sine;
 Ale lui Belus nepoate-ndrăznind să omoare pe verii
 Lor, cară apă mereu și mereu o pierd, irosită.”

În “*Metamorfoze*”, X, Ovidiu descrie coborârea lui Orfeu în Infern pentru a o recâștiga pe Eurydice. Drumul său este descris astfel (11-15) :

“.....Cântărețul
 Rodopian, după ce pe pământ îndeajuns a jelit-o,
 Cearcă s-o caute chiar pe-ale morții meleaguri, cutează
 Să se coboare prin poarta Tenarului până la Stix; își
 Face loc printre duhuri ușoare, ce-avut-au de groapă
 15 Parte și-ajunge la Persefona și la stăpânul
 Țării măhnite, al umbrelor domn;...”

Cererea lui, adresată sub formă de cântec, emoționează profund personajele infernale; chiar și marii pedepsiți-Tantal, Sisif- își întrerup osânda pentru a-l asculta :

40 “Pe când acestea spunea, atingând ale lirei lui coarde,
 Umbrele fără de sânge-l plângeau; nu căta să mai prindă
 Tantal apa ce fuge;-a lui Ixion roată se-oprise;
 Păsări nu mai rupeau din ficatul celui supus la
 Chinul acesta; iar Danaidele urna-și lăsară,
 45 Iar tu Sisif, ai rămas așezat pe-a ta stâncă. Mișcate,
 Eumenidele lacrimi atunci au vărsat, prima oară,
 Zice-se; doamna regească și domnul adâncului nu pot
 Rugii să-i stea împotrivă:...”

În *Metamorfoze*, XIV, 101-128, Ovidiu povestește coborârea lui Enea în Infern; este o variantă prescurtată după Vergiliu. Ovidiu nu încearcă să reia încă o dată materia cărții a VI-a a Eneidei⁸:

“...pe țărml din Cumae și-n a Sibilei
 105 Peșteră intră, o roagă să-l lase să meargă la umbra

⁸ Ovide, *Les Métamorphoses*, Paris, 1991, p. 94, nota 3

Tatălui său, prin Avern; stă cu ochii plecați, îi ridică
 Apoi și, de zeu pătrunsă în inimă, zice:
 "O, tu, vestite viteaz, cu brațu-ncercat în războaie,
 Tu care smuls-ai din flăcări pe tatăl tău, ceri un greu lucru
 110 Dar să n-ai teamă, dorința-ți va fi împlinită; lăcașul
 Elisian și regatul din urmă al lumii și umbra
 Scumpă a tatălui tău, vei vedea; călăuză-ți voi fi eu;
 Omului bun orice drum i-e deschis." Și, vorbind, îi arată
 Strălucitoarea creangă de aur din codru,-nchinată
 115 Avernianeii Iunona; s-o rupă de trunchi poruncește.
 El se supune:- a lui Orcus, temutul, împărăție
 Cu mulți supuși, pe strămoși și a tatălui umbră văzut-a;
 Află ce legi cârmuiesc acele locuri și-n lupte
 Noi ce primejdii -nfrunța-va. Și de aici ei își poartă
 120 Pași încet pe-o cărare din față; mai uită de trudă
 Vorbe schimbând cu a lui călăuză, Sibila din Cumae"

În *Metamorfoze*, XV, 143-172, este prezentată o altă imagine a lumii de dincolo-una celestă, sufletul fiind
 originar din stele și trecând dintr-un corp într-altul :

"Iar pentru că mă îndemnă un zeu să vorbesc, eu urma-voi
 Să grăiesc la poruncă; lăsa-voi suflarea din Delfi
 145 Din a mea gură să iasă; deschide-voi cerul; răspunsul
 Înțelepciunii divine rosti-voi, cânta-voi mari taine
 Neiscodite de minți pâna-acuma și ascunse-ndelungă
 Vreme; la stele urca-voi; lăsa-voi pământul cel țeapăn,
 Fi-voi dus de un nor și-am să stau pe-ai lui Atlas tari umeri
 150 Și de acolo văzându-i pe oameni în rătăcire,
 De judecată lipsiți și cum tremură de-a morții spaimă,
 I-aș sfătui și le-aș arăta astfel ale Soartei
 Desfășurări viitoare : "Oameni de-a morții reci frică
 Încătușați, pentru ce să vă temeți de-a Stixului beznă,
 155 Nume deșarte și hrană pentru poeți și primejdii
 A unei lumi plâsmuite? Fie că trupul de para
 Rugului, ori de vechime va fi nimic, nu mai poate
 Nici un rău să mai sufere; dar scutit e de moarte
 Sufletul; el, părăsind locuința dintâi,-n alte case
 160 Merge; trăiește-apoi fără sfârșit în acele lăcașuri.
 Eu însumi îmi amintesc că am fost, în războiul cu Troia,
 Euforb, al lui Panthous fiu, în al cărui piept lancea
 Grea a-mplântat-o adânc al lui dușman, Atridul cel tânăr;
 Nu de mult, în al Iunonei sfânt templu, la Argos, unde-Abas
 165 A domnit, cunoscut-am scutul pe care în stânga
 Îl purtam; nimica nu piere, ci totul se schimbă.
 Suflul vieții umblă încoace și-ncolo, și pune,
 Pe trupul ce-i e pe plac, stăpânire; din fiare, el trece-n
 Trup de om; iar în fiară, nu piere nicicând; ca și ceara
 170 Moale își schimbă înfățișarea; dar, fără-a rămâne
 Tot cum a fost, este tot ea, tot asemeni; vă spun că
 Sufletul este același, dar trece-n tot soiul de trupuri;"

Concluzii

Odele lui **Horățiu** sunt inspirate din poezii de limbă greacă, iar aceste poeme exprimă nuanțele lumii lui interioare.⁹ Autorul adoptă o atitudine epicureică, nu crede în intervenția zeilor în lume, dar crede că prin contemplarea ideală a lor se poate ajunge la o liniște interioară. El crede că există un destin, de care depinde totul și a folosit vechiul limbaj al poeziei și figurile tradiționale ale zeilor ca și cale de acces la adevărata religie – aceea a filosofilor. El comentează lumea de imagini a vechilor zei și reînvie legendele mitologiei naționale, de aceea se proclamă *rates* – intermediar între zei și oameni.¹⁰ La **Horățiu** apar anumite referiri la lumea de dincolo, o lume de dincolo clasică – fluviile din Infern (Cocitul), judecătorii infernali (Eac), torționarii, cei pedepsiți. Mai apare la el și ideea nemuririi pe care Muzele o asigură celor de seamă, păstrând faptele lor în memoria oamenilor.

În opera sa, **Tibul** redă povestea lui de dragoste cu Delia; o cunoaște pe aceasta prin anii 31/30 î. Hr. și se despart definitiv atunci când el pleacă în campanie militară.¹¹ El oferă o imagine clasică a lumii de dincolo, împărțită în două; în Câmpiile Elisee se regăsesc amănții sub ocrotirea lui Amor, iar în Tartar sunt pedepsiți marii vinovați.

Propertiu zugrăvește în cele patru cărți ale sale iubirea lui cu Cynthia. Vorbește despre aceasta în limbajul tradițional al epigramiștilor, folosind imagini ale mitologiei și ale artei decorative din vremea sa. În cartea a IV-a glorifică trecutul roman, monumentele și personajele care amintesc de acesta. Tradiția romană se reflectă în elogiul funebru al Corneliiei, cu zugrăvirea lumii de dincolo, și cu credința că sufletul supraviețuiește sub Pământ.¹² La el apar referiri la judecarea sufletelor de către Eac în for, cu un juriu tras la sorți. Toți oamenii sunt supuși morții, de care nu se poate scăpa. Pe lângă lumea subterană, mai apar la el referiri la o lume de dincolo astrală, unde merg sufletele oamenilor de seamă (Cezar).

Ovidiu a scris *Amorurile* pentru a obține nemurirea pe care i-o putea aduce poezia și pentru a cânta iubirea lui pentru Corina. Este probabil că poeziile sale erau jocuri de spirit în care reia teme predecesorilor săi.¹³ În "Metamorfoze" poetul relatează devenirea Universului, de la haosul inițial la unirea lui sub puterea Romei. Celor patru elemente tradiționale li se adaugă *anima*, sufletul omenesc, Ovidiu expunând doctrina neopitagoreicilor, revigorată de Nigidus Figulus.¹⁴ La el ne sunt prezentate câteva imagini clasice ale lumii de dincolo, dar și imaginea unei lumi de dincolo cerești. Sufletul este de origine astrală și trece dintr-un corp în altul.

Autor	Imagini ale lumii de dincolo
Horățiu	Imaginea unei lumi de dincolo mitologice Nemurirea asigurată de Muze în memoria oamenilor
Propertiu	Lume de dincolo mitologică Aluzii la o lume de dincolo cerească
Tibul	Lume de dincolo mitologică
Ovidiu	Lume de dincolo mitologică Lume de dincolo cerească (sufletul lui Cezar a devenit cometă); credință în metempsihoză

La géographie funéraire dans la poésie de l'époque d'Augustus (Résumé)

Dans cet article nous abordons l'étude de la géographie funéraire (l'image de „l'au-delà”) dans l'oeuvre des poètes: Horace, Properce, Tibul et Ovide. La plus répandue c'est l'image d'un „au-delà” classique, mythologique; il y a encore des allusions à un „au-delà” céleste et à une croyance que les Muses peuvent assurer, à ceux qui les ont servies, l'immortalité, ne permettant pas que leur souvenir disparaisse, de la mémoire des gens.

⁹ Pierre Grimal, *Literatura latină*, editura Teora, București, 1997, p. 245.

¹⁰ *Ibidem*, p. 249-250.

¹¹ *Ibidem*, p. 262.

¹² *Ibidem*, p. 266-268.

¹³ *Ibidem*, p. 269-270.

¹⁴ *Ibidem*, p. 271-273.